

Lesekommisjon: Innspill mandat og medlemmer

Vi ønsker en ny lesekommisjon velkommen, lesekrisen må tas på alvor i hele samfunnet og i hele livsløpet.

INNSENDERE

- Stiftelsen LESE
- Den norske Forleggerforening
- Den norske Bokhandlerforening
- Litteraturhuset
- Norsk bibliotekforening
- Den norske Forfatterforening
- Norsk Faglitterær Forfatter- og Oversetterforening
- Norges Barne- og Ungdomsbokforfattere
- Norsk Oversetterforening
- Norsk Forfattersentrum
- Forfatterforbundet

INNSPILL TIL MANDAT

En ny norsk lesekommisjon bør gå gjennom:

1. LESING I LIVSLØPSPERSPEKTIV

Vurdere betydningen leseferdigheter og lesing har for og i hele livsløpet, fra behovet for å lese sammen med barn allerede i de første leveårene, lesestimulering i barnehage og utvikling av leseferdigheter i skoleløpet, behov for lesefremmende tiltak i den voksne befolkningen, fra lesing på arbeid og fritid til hvordan seniorer kan inviteres til å bidra som ressurser i lesefremmende arbeid for barn og andre med leseutfordringer.

2. LESING OG UTENFORSKAP

samle og vurdere forskning om sammenhenger mellom lesing og utenforskap, herunder hvilke systemer NAV har for å avdekke sammenhenger mellom leseferdigheter, utenforskap og sysselsetting og også vurdere hvilken rolle arbeidslivets parter (arbeidstager- og arbeidsgiverorganisasjonene) og strukturer som Inkluderende Arbeidsliv kan spille i lesefremmende arbeid i arbeidslivet

3. LESINGENS BETYDNING FOR FOLKEHELSEN

Vurdere effekten av lesing som et folkehelseiltak for bedre psykisk helse. Innhente og/eller iverksette forskning på lesing som motmiddel mot konsekvenser av økt skjermtid, som for eksempel konsentrasjonsvansker, stress og dårlig søvnkvalitet. Se resultatene i sammenheng med politiske styringsdokumenter som Folkehelsemeldingen og den ferske Nasjonal livskvalitetsstrategi (2025), som blant annet refererer til Wales' Wellbeing of Future Generations Act der "levende kultur og blomstrende walisisk språk" er valgt ut som en av syv indikatorer på livskvalitet.

4. BETYDNINGEN NORGES LITTERÆRE OG SPRÅKLIGE ØKOSYSTEM HAR FOR LESING

Kartlegge styrker og svakheter for å vurdere hvordan dagens virkemiddelapparat kan videreutvikles, og vurdere behovet for tydeligere mål i styringsdokumenter for skolesektoren, biblioteksektoren og i arbeidslivet. Dette gjelder:

- a. **skolens rolle**, herunder samspillet mellom statlig regulering og skoleeiers styring og finansiering, og statlige virkemidler som f.eks. Den kulturelle skolesekken. Det bør omfatte en gjennomgang av tilgang til lærebøker og status for skolebibliotek, samt skoleeiers ansvar for skolebibliotek og hvordan disse brukes som lesefremmende arenaer. Det bør vurderes hvordan lesefremmende tiltak i og utenfor skolen kan samordnes og styrkes, samt behovet for å arrangere utadrettede aktiviteter og arbeide for å fremme lesing,
- b. **bibliotekets rolle**, der også fag- og forskningsbibliotek og UH-bibliotekenes rolle i det lesefremmende arbeide inkluderes i tillegg til samspillet mellom folkebibliotek og skolebibliotek, og kulturrådets ulike innkjøpsordninger
- c. **sivilsamfunnets rolle**, herunder lesearbeid i ulike nasjonale og lokale organisasjoner og institusjoner.

5. SYSTEMATISK OG JEVNLIK KUNNSKAP

Foreslå et kunnskapssystem for å systematisk kartlegge og følge utviklingen på lesefeltet slik at tilgjengelig internasjonal og nasjonal leseforskning systematisk samles og gjøres tilgjengelig sammen med statistikk om lesing og litteraturkonsum i skolebibliotek, folkebibliotek og gjennom kjøp av litteratur. Særlig fokus på å kartlegge status for samlinger og kompetanse i norske skolebibliotek.

6. ERFARINGER FRA VÅRE NABOLAND

Nedgang i leseferdigheter og lesing er internasjonale trender, aktivt bruke kunnskap om lesefremmende arbeid våre naboland, f.eks.:

- a. **Sverige**, derunder den svenske offentlige leseutredningen (SOU 2018:57 «Barn og unges lesing et ansvar for hele samfunnet»)¹ og det påfølgende arbeidet i det svenske kulturrådets «Låsråd» som skal fokusere på lesefremmende innsats for barn og unge, og samle og spre kunnskap om det lesefremmende arbeidet som skjer i Sverige².
- b. **Danmark**, arbeidet til kulturdepartementets «Bogpanel» som siden 2014 årlig utgir statusrapporter for lesing, men også spesialrapporter om lesing på ulike temaer. Bogpanelets mandat er å følge utviklingen på bokmarkedet, bl.a. ved å skape viten og debatt og litteraturens betydning for innbyggerne og ved å følge litteraturens utvikling i en tid preget av digitalisering. Bogpanelet samler også inn statistikk om lesevaner, distribusjon og bokproduksjon³.
- c. **Tyskland**, der Stiftung Lesen siden 1988 har drevet lesefremmende arbeid og mener lesing er nøkkelen for å gi alle like muligheter til å lære, til å ha fremgang i arbeidslivet og til å være uavhengige i hverdagen⁴. Stiftung Lesen har på oppdrag fra den tyske regjeringen også forsket på lesing og utenforskap i den voksne delen av befolkningen.⁵

7. STRUKTURER FOR LESEFREMRENDE ARBEID

- a. Samle alle aktører (helsestasjon, barnehage, skole og andre kunnskapsinstitusjoner, arbeidsliv, kulturliv og organisasjonsliv i sivilsamfunnet) for å vurdere behovet for tiltak for lesing både i og utenfor skolen. Dette for å bidra til at alle barn, unge og voksne uavhengig av språklig, økonomisk og kulturelt utgangspunkt kan få likeverdige forutsetninger for god lesekompetanse og lystbetonte leseopplevelser.
- b. skape møteplasser der offentlige og private aktører samt aktører fra sivilsamfunnet som driver lesefremmende aktiviteter kan møte eksperter og beslutningstakere innen området, med mål om å lette dialog, erfaringsutveksling, samarbeid og samordning,
- c. rette oppmerksomhet mot foreldres og andre nære voksnes forhold til lesing for å styrke barns og unges leseferdigheter,
- d. forslag og tiltak som kan gjennomføres i og utenfor skolen bør fremmes på en slik måte at de har gode forutsetninger for å fortsette også etter at lesekommisjonens anbefalinger er lagt frem
- e. Gi anbefaling om hvordan ulike aktører kan og bør samarbeide, hvordan lokale tiltak kan skaleres til nasjonale tiltak, samt anbefalinger om internasjonalt samarbeid
- f. Gi anbefalinger om metodebruk.

¹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2018/06/sou-201857/>

² <https://www.kulturradet.se/lasradet/>

³ <https://kum.dk/ministeriet/organisation-og-institutioner/bestyrelser-raad-naevn-og-udvalg/bogpanelet>

⁴ <https://www.stiftunglesen.de/ueber-uns/die-stiftung/portraet>

⁵ Leck, Ehmgig, Heimann, Lester: <https://elibrary.utb.de/doi/book/10.3278/9783763976911>

INNSPILL TIL MEDLEMMER I KOMMISSJON OG REFERANSEGRUPPE

En ny lesekommissjon bør være bredt sammensatt med både eksperter på ulike dimensjoner ved lesing, samt aktører i nøkkelposisjoner fra ulike deler av skole, arbeids- og samfunnsliv. En norsk lesekommissjon bør inkludere medlemmer med erfaring fra lesearbeidet i våre naboland.

I tillegg til medlemmene i en lesekommissjon bør det opprettes en referansegruppe der flere aktører i litterære økosystemet kan gi tilbakemeldinger underveis.

Forslag til medlemmer i **LESEKOMMISSJON OG REFERANSEGRUPPE**:

- **Mads Rosendal Thomsen** leder grundforskningscenteret [TEXT: Center for Contemporary Cultures of Text](#), og er også leder av det danske Bogpanelet⁶.
- **Katti Hoflin**, ledet den svenske leseutredningen (SOU 2018:57). Tidligere biblioteksjef i Stockholm og ansvar for barnkultur ved Stockholms Kulturhus, nå kultursjef Vestra Götaland
- **Ulrika Caperius**, medlem av svenske Kulturrådet leseråd, barnebokforlegger, litterær leder på Bonnier Carlsen
- **Tove Stjern Frønes**, leseforsker ved UiO, styremedlem i Stiftelsen LESE. Frønes har bl.a. forsket på sammenhengen mellom leseferdigheter og sosial ulikhet / sosioøkonomisk bakgrunn.
- **Marte Blikstad-Balas**, professor i klasseromsdidaktikk ved UiO, en av de få med spesifikk kompetanse på lesing i klasseromssammenheng, og styreleder i NFFO
- **Simone Ehmig**, professor Johannes Gutenberg-universitetet i Mainz. Har i 15 år ledet institutt for leseforskning ved Stiftung Lesen i Tyskland.
- **Thor Magnus Tangerås**, førsteamanuensis ved Høyskolen Kristiania, underviser på Bachelorprogrammet Tekst og Skribent i retorikk, redaksjonelle fortellinger og narrative metoder. Forsker på transformativ leseopplevelser, biblioterapi og litteraturformidling i praksis.
- **Marte Roa Syvertsen**, forfatter og hjerneforsker. Lege ved nevrologisk avdeling og forskningssjef på Drammen sykehus. Har kvalifiserte synspunkter på sammenhengene mellom lesing og hjernehelse.
- **Maja Lunde**, forfatter, har blant annet skrevet *Skjerm barna* og vært en aktiv samfunnsdebattant i spørsmål om lesing og opplæring.
- **Victoria Kielland**, forfatter, teaterviter og formidler. Har lang erfaring med formidlingsarrangement i bibliotek, har jobbet på Nasjonalbiblioteket og Deichman i flere omganger.
- **Caroline Heitmann**, er markeds- og informasjonsdirektør i Norli, og initiativtaker til [Norli Junior Lesekonkurranse](#). Siden 2016 har årlig 30-50 000 barn fra inntil 3 000 klasser i 1.-7. trinn deltatt i denne lesekonkurransen og det er totalt blitt registrert over 7 millioner leste bøker. Heitmann har unik kunnskap om hva som motiverer barn til å lese, og hvordan man bygger systemer og strukturer som øker lesemengden og leseferdighetene i stor skala.
- **Emilie Jarto**, kategori- og innkjøpssjef for barne- og ungdomslitteratur hos ARK bokhandel og prosjektleder for [ARKs barnebokpris](#), Norges største litterære pris for barnebøker. Siden 2002 har årlig over 10 000 elever i 5., 6. og 7. klasse lest og stemt frem vinneren blant 5 nominerte bøker. Jarto har solid kunnskap og oversikt over hva

⁶ <https://pure.au.dk/portal/da/persons/madsrt%40cc.au.dk>

som til en hver tid rører seg på innenfor barne- og ungdomsbokfeltet og hva barn og ungdom selv liker å lese.

- **Thomas Illum Hansen**, forskningssjef ved UCL Professionshøjskole og Erhvervsakademi, leder Center for Anvendt Skoleforskning og med i ledergruppen i Læremiddel.dk. Medforfatter på siste utgave av *Børn og unges læsning*, har evaluert nasjonal innsats for samarbeid mellom bibliotek og skolebibliotek, og er sentral i utviklingen nye danske læreplaner
- **Bjørn Arild Ermland**: Professor ved Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, UiS. Prisvinnende forfatter av sakprosa og skjønnlitteratur for både voksne og barn. Erfaren forsker, formidler og kursholder. Nylig gitt ut boka *Første klasse – det året vi lærte bokstavene* som handler om innlæringen av bokstavene gjennom det første skoleåret.
- **Ylva Østby Berger**, Senter for litteratur kognisjon og emosjon (LCE) v/UiO, forsker på sammenhengen mellom litteraturvitenskap, lingvistik, psykologi og nevrovitenskap, og prosjektet Litteratur og hukommelse (ReadMemo):
- **Henriette Romme Lund**, Videncenter for læsning. Doktorgrad om leselyst og lese-ulyst, og aktiv på forskningsformidling.
- **Susanne Kaluza** (44), leder for Stiftelsen Litteraturhuset, tidl. vara i kultur- og utdanningsutvalget i Oslo kommune. Forfatter av syv bøker på hhv Res Publica, Cappelen Damm, Aschehoug og Forlaget Press. Nominert til Kulturdepartementets pris for barne- og ungdomslitteratur.
- **Arne Magnus**, administrerende direktør i Gyldendal forsk forlag, og styreleder i Forleggerforeningen.
- **Jørgen Lorentzen**, norsk litteraturviter og forsker. Konstituert generalsekretær i NFFO, har også jobbet som journalist, forlagsredaktør, og var ansatt som forsker ved Senter for tverrfaglig kjønnsforskning fra 2003 til 2012.
- **Annette Trettebergstuen**, tidligere kulturminister og initiativtaker til Leselyststrategien
- **Gerd Berget**, professor ved Institutt for arkiv-, bibliotek- og informasjonsfagbibliotekutdanningen OsloMet.
- **Cecilie Dyrkorn Fodstad**, barnehagelærerutdanningen DMMH
- **Hilde Dybvik**, barnehagelærerutdanningen OsloMet
- **Veslemøy Rydland** (evt. Vibeke Grøver), professor ved Institutt for pedagogikk, UiO
- **Anne Mangen**, professor ved Universitetet i Stavanger
- **Ingeborg Fredwall**, UiA, skolebibliotekarutdanningen
- **Anne Brit Ingholm**, skolebibliotekar og leder av NBF skole
- **Bjarte Bakken**, skolebibliotekar Nesodden vgs.
- **David Kvamme Høvik**, skolebibliotekar Årstad vgs.
- **Erlend Bruaset**, lærer Oslo Katedralskole
- **Hege Lofthus**, lærer Nordpolen skole
- **Ranveig Nymoen**, litteraturformidler og Bokbamsen i Øvre Eiker kommune
- **Lene Renneflott**, leder i Grafill
- **Michael Stilson**, forfatter
- **Zeshan Shakar**, forfatter og forlegger
- **Hilde Hagerup**, forfatter
- **Caroline Solem**, Dysleksi Norge
- **Sadik Qaka** - krysskulturell forfatter og doktorgradsstipendiat (Senter for tverrfaglig kjønnsforskning UiO)

- **Marte Tovsrud Syverinsen** - skolebibliotekar på Tøyen skole, Oslo
- **Sigmund Skåden** - samisk forfatter og rådsmedlem Norsk kulturråd
- **Arnfinn Vonen** - professor i tegnspråk og tidligere direktør for Språkrådet
- **Elisabeth Jensen Lombnæs**, skolebibliotekar Gamlebyen skole
- **Guri Fjeldberg**, litteraturkritiker
- **Kristine Isaksen**, seniorrådgiver i NFFO og litteraturkritiker
- **Ole Ivar Burås Storø**, programsjef for Pegasus ved Litteraturfestivalen i Lillehammer
- **Parisia Vaziri**, Programsjef Norsk Litteraturfestival
- **Anna Karlskov Skyggebjerg**, Videncenter for læsning
- **Stine Reinholdt Hansen**, Ph.d. og forskningsmedarbejder hos Center for Anvendt Skoleforskning, UCL
- **Anna Hällgren**, Kulturrådet i Sverige og prosjektansvarlig for Bokstart
- **Johan Svedjedal** (som sto bak Läsandets årsringar»)
- **Anna Nordlund**(som sto bak Läsandets årsringar»)
- **Cecilia Gärdén**, arbeid med skolebibliotek
- **Gustav Fridolin**, arbeid med skolebibliotek
- **Åsmund Hennig**, lærerutdanningen ved UiS
- **Cathrine Bergan**, Utdanningsetaten (skolebibliotek og Hele Oslo skolen leser)
- **Kari Spjeldnæs**, Høgskolen Kristiania, doktorgrad i lesing
- **Åsmund Hennig**, lærerutdanning på UiS
- **Cathrine Bergan**, Utdanningsetaten (skolebibliotek og Hele Oslo skolen leser)
- **Ingvild Herzog**, Norsk Forfattersentrum
- **Representanter for arbeidslivets parter**, f.eks. NHO og LO
- **Kim Tallerås** - Instituttleder for Fakultet for samfunnsvitenskap –Institutt for arkiv-, bibliotek- og informasjonsfag på OsloMet. har vært tilknyttet utdanningen av bibliotekarer over flere år, og forsket på informasjon og bibliotekenes rolle
- **Leikny Indergaard** - biblioteksjef på Bergen offentlige bibliotek i en ti åra periode fram til 2022, med lang erfaring og en viktig pådriverrolle innenfor bibliotekenes rolle og formidlingsprosjekter. Også lang internasjonal erfaring fra bibliotekfeltet
- **Ingeborg Eidsvåg Fredwall** - Instituttleder Institutt for nordisk og mediefag på Universitet i Agder. Forsket på litteraturdidaktikk, skolebibliotek og barnelitteratur, førstelektor i litteraturdidaktikk, og ansvarlig for skolebibliotekarutdanningen.